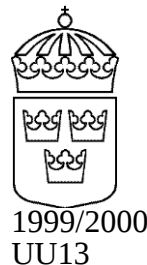

Utrikesutskottets betänkande

1999/2000:UU13

Effektiv kontroll för att hindra spridning av kärnvapen

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i detta betänkande regeringens proposition 1999/2000:54 Effektiv kontroll för att hindra spridning av kärnvapen om a) godkännande av ett tilläggsprotokoll till avtalet i fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen, b) en ny lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen samt c) lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Propositionen

Regeringen föreslår i proposition 1999/2000:54 att riksdagen

1. godkänner tilläggsprotokollet av den 22 september 1998 till avtalet mellan Belgien, Danmark, Finland, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige, Tyskland, Österrike, Europeiska atomenergigemenskapen och Internationella atomenergiorganet rörande tillämpningen av artikel III.1 och III.4 i fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen,
2. antar regeringens förslag till lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen,
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Utskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

Genom Fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen har Sverige åtagit sig att acceptera kontroller enligt ett särskilt avtal om kontroll av kärnämnen. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner Sveriges tillträde till ett tilläggsprotokoll till kontrollavtalet.

Svenska bestämmelser om verksamheter som avses i protokollet finns i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) och i lagen (1998:397) om strategiska produkter. Protokollet innebär ett åtagande att ge Internationella atomenergiorganet (IAEA) tillträde till platser som IAEA

pekar ut för kontroll av att det inte förekommer någon odeklarerad verksamhet. Det kan alltså bli fråga om inspektion hos ett rättssubjekt som inte bedriver någon verksamhet som omfattas av kärntekniklagen. Därför föreslås en ny lag, lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen. Lagen bemyndigar regeringen att fatta de beslut som en inspektion kan föranleda.

Tillträdet nödvändiggör också vissa ändringar i kärntekniklagen. Detta gäller verksamheter med kärnämnen, verksamheter med kärnteknisk utrustning samt forsknings- och utvecklingsverksamheter som har anknytning till kärnämneshantering. Befintliga bestämmelser behöver kompletteras så att Sverige skall kunna uppfylla sina åtaganden om att lämna information till IAEA och ge IAEA tillträde för inspektioner. Ändringarna innebär att verksamheter som avses i protokollet omfattas av anmälningsplikt samt skyldighet att lämna upplysningar till tillsynsmyndigheten och ge den tillträde för kontroll. Sistnämnda skyldigheter föreslås också kunna bli gällande gentemot IAEA:s inspektörer.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om godkännande av tilläggsprotokollet till kontrollavtalet om förhindrande av spridning av kärnvapen och om en ny lag om inspektioner enligt internationella avtal i samma ärende. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Enligt utskottets bedömning kan, vid tillämpningen av den föreslagna lagen om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen, situationer tänkas uppkomma som innebär att förvaltningsuppgift innefattande myndighetsutövning överläts till mellanfolklig organisation. Riksdagens beslut (utskottets hemställan, punkterna 1 och 2) om godkännande av tilläggsprotokollet till kontrollavtalet om förhindrande av spridning av kärnvapen och om lagförslaget i berörd del (4 §) bör därför fattas i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen 10 kap. 5 § fjärde stycket.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *tilläggsprotokoll om förhindrande av spridning av kärnvapen*

att riksdagen godkänner tilläggsprotokollet av den 22 september 1998 till avtalet mellan Belgien, Danmark, Finland, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige, Tyskland, Österrike, Europeiska atomenergigemenskapen och Internationella atomenergiorganet rörande tillämpningen av artikel III.1 och III.4 i fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen,

2. beträffande 4 § i ny lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen

att riksdagen antar regeringens förslag om ny lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen såvitt avser 4 §,

3. beträffande ny lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen i övrigt

att riksdagen antar regeringens förslag om ny lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen såvitt avser förslaget i övrigt,

4. beträffande lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Stockholm den 9 mars 2000

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Berndt Ekholm (s), Bertil Persson (m), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Marianne Jönsson (s), Karin Enström (m), Birgitta Ahlqvist (s) och Fanny Rizell (kd).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

1 Förslag till lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller inspektioner som avses i avtal som Sverige har ingått med Internationella atomenergiorganet för kontroll enligt Förenta nationernas fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen.

Bestämmelserna i denna lag gäller inspektioner som inte kan genomföras med stöd av lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

2 § Om Internationella atomenergiorganet gör anmälan om en inspektion som avses i 1 §, skall regeringen fatta beslut om inspektionens genomförande och närmare ange vilka åtgärder som får vidtas enligt 4 §. Regeringen skall utse en myndighet som vid behov skall närvara vid inspektionen och bistå en inspektionsgrupp. Om inspektionens omfattning föranleder det, får flera myndigheter utses.

Om inspektionen kan komma att röra en enskilds rätt, skall den enskilde ges tillfälle att yttra sig innan regeringen fattar beslut om inspektionens genomförande. Den enskilde behöver dock inte höras, om den tid som står till förfogande inte medger det eller om ett hörande allvarligt skulle försvåra inspektionens genomförande.

3 § En myndighet som regeringen utsett att närvara vid inspektionen får besluta i frågor som avser verkställighet av regeringens beslut. Myndigheten skall hänskjuta frågor av särskild vikt till regeringen. En enskild har rätt att få en fråga som rör hans rätt hänskjuten till regeringen.

4 § En inspektion får innefatta

1. att en internationell inspektionsgrupp och observatörer tillsammans med representanter för en svensk myndighet ges tillträde till områden, anläggningar eller byggnader,

2. att inspektörer tillåts att ta med sig och använda mätapparatur och annan teknisk utrustning för att mäta strålning eller för att i övrigt samla in och registrera uppgifter,

3. att mätningar utförs, att prover tas och att poster av kärnämne räknas,

4. att sigill eller annan identifikationsmärkning eller anordningar placeras på objekt för att påvisa intrång eller annan manipulation,

5. att dokument som har betydelse för kontrollen granskas,

6. andra tekniskt beprövade åtgärder som är godkända av Internationella atomenergiorganets styrelse,

7. att prover och uppgifter förs ut ur landet för undersökning och analys.

En inspektion får inte innefatta tillträde till ett utrymme som utgör någons bostad.

5 § Vid en inspektion får inspektörerna inte vidta åtgärder som äventyrar säkerheten eller skyddet för människors hälsa eller för miljön. Inspektörerna får inte heller vidta åtgärder som innebär att den verksamhet som bedrivs på platsen hindras, om inte detta är nödvändigt för att uppnå syftet med inspektionen.

6 § Om det behövs för att ett beslut enligt denna lag skall kunna verkställas, får regeringen eller en myndighet som avses i 2 § första stycket begära biträde av polismyndigheten. En sådan begäran skall ange vilka åtgärder som behövs. Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

dels att 2, 17 och 25 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 7 a–7 d §§, och närmast före 7 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I denna lag avses med

1. *kärnteknisk anläggning:*

- a. anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor),
- b. annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor,
- c. anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, förvaring som avses bli bestående (slutförvaring) eller annan förvaring (lagring) av kärnämne, och
- d. anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller slutförvaring av kärnavfall,

2. *kärnämne:*

- a. uran, plutonium eller annat ämne som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller förening i vilken sådant ämne ingår,
- b. torium eller annat ämne som är ägnat att omvandlas till kärnbränsle eller förening i vilken sådant ämne ingår, och
- c. använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar,

3. *kärnavfall:*

- a. använt kärnbränsle som har placerats i slutförvar,
- b. radioaktivt ämne som har bildats i en kärnteknisk anläggning och som inte har framställts eller tagits ur anläggningen för att användas i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska eller kommersiella ändamål,
- c. material eller annat som har tillhört en kärnteknisk anläggning och blivit radioaktivt förorenat samt inte längre skall användas i en sådan anläggning, och
- d. radioaktiva delar av en kärnteknisk anläggning som avvecklas.

4. *kärnteknisk utrustning:*

- a. *utrustning eller material som särskilt har konstruerats eller ställts i ordning för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne, och*
- b. *utrustning eller material som kan användas för framställning av kärnladdningar.*

7 a §

Den som bedriver en forsknings- eller utvecklingsverksamhet som rör processer eller system i fråga om kärntekniska anläggningar, kärnämnen eller kärnavfall, är skyldig att anmäla detta till den myndighet som regeringen bestämmer.

Första stycket gäller inte teoretisk eller grundläggande forskning. Det gäller inte heller forskning och utveckling som rör

1. industriell användning av radioisotoper,
2. tillämpningar inom medicin, hydrologi eller lantbruk,
3. hälso- och miljöeffekter,
4. förbättrat underhåll.

7 b §

Den som tillverkar, monterar eller på annat sätt framställer kärnteknisk utrustning är skyldig att anmäla detta till den myndighet som regeringen bestämmer.

7 c §

Den som till Sverige för in eller från Sverige för ut kärnteknisk utrustning är skyldig att anmäla detta till den myndighet som regeringen bestämmer.

7 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från anmälningsskyldigheten i 7 a–7 c §§.

17 §

En tillståndshavare skall på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen, och
2. ge myndigheten tillträde till an-

Den som bedriver eller har tillstånd att bedriva en kärnteknisk verksamhet, den som är anmälningsskyldig enligt 7 a–7 c §§ och den som tar befattning med utrustning som omfattas av anmälningsskyldighet enligt 7 c §, skall

läggning eller *plats där kärnteknisk verksamhet* bedrivs för undersökningar och provtagningar, i den omfattning som behövs för tillsynen.

på begäran av tillsynsmyndigheten
1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen, och
2. ge myndigheten tillträde till anläggning eller *plats, där han bedriver verksamhet*, för undersökningar och provtagningar, i den omfattning som behövs för tillsynen.

En tillståndshavares skyldigheter enligt första stycket gäller i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även gentemot den som utsetts som övervakare av att de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

En skyldighet enligt första stycket gäller i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även gentemot den som utsetts som övervakare av att de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen.

25 §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § eller 5 a § andra stycket eller bryter mot 6 §, *eller*

2. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § eller 5 a § andra stycket eller bryter mot 6 §,

2. *åsidosätter sin anmälnings-skyldighet enligt 7 a–7 c §§, eller*

3. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

Den som i övrigt med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 10 § döms till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Utskottet	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
Utskottets överväganden	2
Hemställan	2
Bilaga	
Förslag till lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen.....	4
Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	6